

УДК 338.931

ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ СУЧАСНОГО СТАНУ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

Клюс Ю. І.

HISTORICAL BACKGROUND OF MODERN CORPORATE GOVERNANCE IN UKRAINE

Klus Y.

В статті розглянуто історію формування корпоративних відносин, доведено необхідність використання досвіду іноземних держав у розвитку корпоративного управління; досліджено розвиток правових основ корпоративності; виявлено передумови для створення та розвитку корпоративного сектора в сучасній Україні; визначено необхідність підвищення якості корпоративного управління, розглянуто різницю в поняттях корпоративного управління та корпоративного менеджменту

Ключові слова: корпорація, інновації, розвиток, управління, аспекти

Постановка проблеми. У нашій країні відбувається формування національних та регіональних інноваційних систем. В епоху «економіки знань» інновації стають основним фактором підвищення ефективності роботи промислових підприємств. Рішення настільки масштабного завдання вимагає критичного комплексного аналізу та переосмислення сформованих підходів, створення теоретичних засад забезпечення ефективного розвитку промислових підприємств.

Аналіз останніх досягнень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження проблем корпоративного управління зробили іноземні та вітчизняні науковці Багал Ю., Валдайцев С., Ільєнкова С., Завлін П., Калецькі М., Кондратьєв Н., Коренной А., Лапко О., Нейкова Л., Санто Б., Солоу Р., Твісс Б., Черваньов Д., Шумпетер Й. та інші. Проте і на сьогоднішній день питання дослідження історичних передумов сучасного стану корпоративного управління залишається об'єктом дискусій.

Тому **метою** даної статті є дослідження історичних передумов сучасного стану корпоративного управління в Україні.

Завдання роботи: для досягнення вищезазначеної мети здійснити дослідження розвитку світового корпоративного управління.

Матеріали і результати досліджень. Історія формування корпоративних відносин почалася з Стародавнього Риму - першої держави, в якому і відбулося їх зародження і розвиток. Зростання тери-

торії Римської держави, завоювання таких держав, як Корсика, Сардинія, Греція (суміжних територій), розвиток торгівлі з іншими державами, розширення спектру діяльності господарюючих суб'єктів призвели до розвитку римського права. Одним з найбільш незвичайних фактів, характерних для Римської імперії, було те, що багато її громадян вважали, що краще мати не дуже великі частки в безлічі підприємств, ніж здійснювати власну діяльність. Відомі епізоди, коли жителі цілого міста об'єднувалися в якесь товариство, вибирали керівництво з декількох зацікавлених осіб і брали участь у загальних фінансових підприємствах. Саме в Римській державі були створені перші професійні та релігійні союзи, які і є, на нашу думку, прообразом корпоративної організації.

Значно пізніше, у зв'язку з розвитком торгівлі, стали з'являтися торговельні гільдії, що об'єднували купців по одному або декільком подібним видам діяльності, в яких акумулювалися кошти, що дозволяли досягати глобальних господарських цілей. Членство в гільдії передбачало спільну відповідальність, яка була заснована на єдиних умовах спільної діяльності. У таких гільдіях формувалися звичай ведення справ, набір явних і неявних правил внутрішніх взаємин. Можна виділити три основних приклади, на основі яких відбувався розвиток правових основ корпоративності, що, в свою чергу, пов'язано з гільдіями [5].

Перший напрямок - це корпоративні товариства, що з'явилися в XII в. - борошномельні об'єднання на півдні Франції і гірські об'єднання в Німеччині. Участь у такому товаристві обумовлювалася придбанням паю. Їхні власники утворювали загальні збори, які вирішували питання більшістю голосів. При цьому паї могли вільно відчужуватися. Діяльністю таких товариств керував орган, в який обиралися пайовики на згаданих вище загальних зборах.

Розвиток другого напрямку пов'язаний з хрестовими походами і значним розширенням морської торгівлі, що відбувалося в середні століття і завдяки

чому значним чином посилювалися економічний, технологічний і культурний обмін. Почали створюватися морські товариства, метою яких було спільне придбання та експлуатація, а іноді і будівництво кораблів. Так, наприклад, для організації морського товариства той, хто вирішив побудувати корабель, робив оголошення, в якому повідомлялася інформація про корабель, включаючи його характеристики, розмір, загальну і первісну вартість, а також кількість і розміри паю. Таким чином відбувалося запрошення інших осіб до участі в проєкті створення корабля. Всі паї між собою вважалися рівними, що, звичайно, значним чином відрізняється від сучасного поняття статутного капіталу акціонерного товариства, але на тому етапі загального розвитку економіки і корпоративних відносин було значним досягненням і є історичним аналогом сучасних форм корпоративної взаємодії.

Найбільш близькими до сучасних акціонерним товариствам є представники третього напрямку - італійські товариства, які є кредиторами держави, які досягли свого світанку в Генуї. Саме в даний період закладається база акціонерних відносин і, відповідно, торгового і корпоративного права.

Подальший розвиток акціонерних товариств пов'язаний з Великими географічними відкриттями XV-XVI ст., які дозволили зробити значний ривок у міжнародній торгівлі. У зв'язку з розвитком і збільшенням масштабів міжнародної торгівлі окремі підприємці вже не могли одноосібно вести свої справи, звідси і виникла необхідність у великих компаніях, для яких, в більшості випадків, акціонерна форма була єдиною можливою. Великий обсяг капіталу, в якому потребувала морська торгівля з далекими країнами, обумовлювався кількома чинниками: у великій мірі негативним ставленням Іспанії до підданих інших країн, що займаються торгівлею на «їх території», що призводило до об'єднання купців для надання протидії (морального або реального) військової потужності; часто ворожим ставленням корінного населення, що змушувало витрачати частину капіталу на військову підтримку; значною вартістю морських суден та їх озброєння; підвищеними ризиками, пов'язаними зі значним віддаленням від власника і його способів контролювати ситуацію.

Можна стверджувати, що два таких об'єднання початку XVII в. - Англійська і голландська «Ост-Індська» компанії, є основоположниками сучасних корпорацій [7]. Ці компанії довгий час дозволяли об'єднуватися торговцям, яким необхідно було здійснювати закупівлі та океанічні перевезення товарів на значні відстані. Купці, які вклали свої капітали в дані компанії, отримували відповідні розписки, на основі яких надішований товар пропорційним чином розподілявся між ними. Причому завдання продажу товару не входило в сферу інтересів цих корпорацій - кожен купець займався збутом самостійно.

З погляду історії розвитку корпоративного управління голландська «Ост-Індська» компанія, яка на відміну від аналогічних їй об'єднань була розра-

хована на тривалий термін в 10 років, а не на один навігаційний цикл, є прикладом і аналогом компанії повного циклу. Тільки після закінчення зазначеного часу проводився остаточний розрахунок, а до цього моменту - лише розподіл прибутку за умови можливості виходу зі складу компанії будь-якого учасника. Загальний капітал досягав 6,5 млн флоринів, що було досить великими коштами за мірками того часу. З часом потреби в обороті призвели до розділу капіталу на рівні частки. Так, вартість кожної акції становила 500 флоринів і підлягала до відчуження без обмежень, що оформлялося у вигляді двосторонньої угоди між компанією і її акціонером із записом у книгах [4].

Компанія ділилася на п'ять складових, які називаються камерами, що розташовувалися в різних містах. Між ними були розподілені кораблі і капітал. Так як «Ост-Індська» компанія виникла шляхом об'єднання вже існуючих товариств (попередницею вважається *Compagnie van Verre*, що утворилася в результаті злиття двох інших підприємств, що сприяли морські експедиції в 1594-1596 рр. Спочатку в ній було 10 учасників, пізніше в результаті поглинань стало 18.

Директорами камер були особи, які призначаються урядом з числа акціонерів, які мали найбільший відсоток акцій. Слід зазначити, що на початку це було керівництво колишніх морських товариств. Головним органом була особлива рада, що складалася з 17 членів - представників усіх камер. Вищий орган управління повинен був після закінчення 10 років подати звіт про діяльність компанії для ознайомлення з ним всіх акціонерів. У 1622 р. відбулася реформа, яка привела до зміни управління компанією. Основу цієї реформи склали публічні оголошення, за допомогою яких всі акціонери запрошувалися для виборів з основних акціонерів спеціальних представників, кількість яких дорівнювала числу директорів. Таким чином створювався виборний комітет, до якого входили вибрані представники і директора, в якому відбувалися вибори трьох кандидатів на кожну вакансію. Після таких виборів «місцеві» акціонери самостійно вибирали одного для заміщення вакантної посади. Також спеціальні представники передавали директорам зауваження місцевих учасників на звіти про роботу компанії. У цьому ж році сформувався особливий орган, що складається з двох основних акціонерів, у завдання якого входила обов'язкова щорічна ревізія господарсько-фінансової діяльності компанії і перевірка загальної звітності. Голландська «Ост-Індська» компанія по праву вважається першим акціонерним товариством, що виплачувала дивіденди. Незважаючи на складну економічну ситуацію, акціонерам виплачувалися щорічні дивіденди в розмірі 18% від вартості їх участі [2].

Узагальнюючи все вищесказане, можна стверджувати, що в голландській «Ост-Індській» компанії з'являються основні нововведення, які є характерними для акціонерних товариств та корпоративного

управління і в даний час. Серед даних нововведень можна виділити:

появу нової форми закріплення права власника («акціонера») на отримання частини прибутку у вигляді дивідендів - акції;

визначення мінімальної частки участі в капіталі для одного акціонера - вартість акції;

формування принципів вільного відчуження;

підходи до формування мережі філій;

появу ідеї про верховенство загальних зборів акціонерів;

принципи формування звітності та розкриття інформації для акціонерів;

принципи організації ради директорів, включаючи методику його формування;

підходи до формування виконавчих органів;

організацію ревізійної комісії;

розподіл частини прибутку між акціонерами - виплата дивідендів;

зародкові способи і методи злиття та поглинання компаній.

Пізніше, переслідуючи політичні цілі, були створені акціонерні компанії, такі як «Північна», «Канадська», «Суринамський», «Вест-Індська» і «Леванська». Всі вони були створені за прикладом «Ост-Індської» компанії, проте їх діяльність здійснювалася під постійним державним наглядом. Ці компанії за великим рахунком були галузями господарської діяльності держав і носили публічний характер.

XIX ст. ознаменувався зростанням акціонерних товариств в Англії і США, що було обумовлено розвитком суднобудування, машинобудування і транспортної мережі. За останні 10 років XVIII в. було створено 259 різних акціонерних товариств, сукупний капітал яких в 1803 р. налічував 48,4 млн дол., з них 29 млн дол. припадало на банківські, 8 млн дол. - на промислові, а решта - на торгові компанії.

Наприкінці XVIII в. корпорації поступово стали проникати на американський континент. Більшу частину становили торгові англійські компанії. Політичним фактором, що перешкоджає розвитку місцевих акціонерних товариств, було те, що досвід англійських корпорацій сприймався як через призму англійської монархії, з якою американці боролися за свободу і незалежність. Економічним фактором - низький рівень місцевих продуктивних сил, мануфактурна форма виробництва, що не викликало потреби в корпоративному управлінні.

Проте практично до середини XIX ст. в США діяло правило про дозвільний порядок утворення корпорації, причому такі дозволи видавали або законодавчі органи штатів, або федеральні органи допомогою затвердження статуту акціонерного товариства федеральними. Така форма організації була запозичена в Англії.

Кінець XIX в. ознаменувався зростанням ролі великих корпорацій, пов'язаних з підвищенням рівня концентрації виробництва, які, в свою чергу, вимагали розширення правових рамок. Процес модер-

нізації законодавства значно розширив повноваження директорів і керівників акціонерних товариств, зняв багато обмежень як для статутного капіталу, так і для власне акцій, надав більш широкі можливості для отримання позик. Різні штати створювали пільгові режими для створення і функціонування акціонерних товариств. Новостворені великі корпорації не тільки підняли виробництво на якісно новий рівень, а й привели до появи монополізму і, як наслідок, недобросовісної конкуренції.

Наступним етапом корпоративної історії стала поява трестів - господарських об'єднань незалежних юридичних осіб та монополій. Заснований під керівництвом Дж. Рокфеллера «Standard Oil» об'єднав нафтові корпорації на основі довірчої власності. Засновниками тресту (і його бенефіціарами) виступали акціонери об'єднаних корпорацій. Цей трест став американською монополією, яка здійснювала видобуток, переробку та транспортування нафти, а також продаж і просування нафтопродуктів. Можливість створення даного тресту була обумовлена контролем Джона Рокфеллера над залізничними перевезеннями, що, в свою чергу, дозволило йому стати практично повним континентальним монополістом з видобутку нафти.

Була сформована Рада з дев'яти керуючих - власне трест, - якому в довірче управління передавалися акції, а їх власники (акціонери), у свою чергу, отримували сертифікати, внаслідок чого акціонери отримували лише дивіденди, а реальне управління здійснювала Рада. Слідом за трестом Рокфеллера в США з'явилися й інші трести: в 1884 р. - олійно-бавовняний, в 1885 р. - олійно-лляної, в 1887 р. - цукровий, свинцевий і горілчаный.

Концентрація виробництва в рамках акціонерних товариств підтверджується такими монополіями, як тютюновий трест і сталева корпорація, причому перший до 1909 р. виробляв 90% всієї тютюнової продукції США, а друга - монополізувала 70% залізних рудників в районі Великих Озер до 1900 р. [7].

Взаємодія трестів з фінансовими структурами призвело до виникнення так званих династій американських фінансистів, які контролювали практично всю країну. Так, наприклад, група Моргана і Рокфеллера контролювала 56% акцій всього американського акціонерного капіталу до Першої світової війни, що в абсолютному вираженні склало 22 млрд дол. [1].

Головною передумовою для створення та розвитку корпоративного сектора в сучасній Україні, на думку багатьох учених, стала перша хвиля приватизації, яка сформувала основу української моделі корпоративного управління. Приватизація в Україні - це постійний процес, початок якого можна віднести до кінця 80-х рр. XX ст. - стихійна фаза. Контрольована фаза почалася в 90-х рр. XX ст. і триває досі. Можна стверджувати, що в другій половині 90-х рр. XX ст. процес приватизації набув незворотного характеру. Так, до кінця десятиліття відсоток приват-

них підприємств практично досяг значення 60%. Ретроспективно можна виділити три етапи приватизації в залежності від головного завдання, розв'язуваного на кожному етапі.

Етап I - з 1992 по 1994 рр. - «ваучерна приватизація». Головне завдання - створення широкого кола міноритарних акціонерів (первісної безлічі власників) за допомогою безоплатної передачі державної власності.

Етап II - з 1994 по 1999 рр. - грошова приватизація, при якій головними завданнями були поповнення доходної частини бюджетів, підвищення ефективності приватизації та залучення в економіку України стратегічних інвесторів.

Етап III - з 1999 р. по теперішній час - вдосконалення законодавчих основ продажу державної власності.

В цілому десятиліття масштабного акціонування в українській промисловості призвело до з'єднання власності та контролю. Для порівняння: за 60 років до початку приватизаційних процесів фактом економічної реальності стало відділення власності від контролю, що мало місце в американській промисловості. Таке прямо протилежне ставлення власності та контролю зумовило багато особливостей української моделі акціонерної власності та корпоративного контролю та управління.

В результаті приватизації українська власність придбала деякі специфічні риси, які значним чином відрізняють її від структури власності «західних» країн. Можна виділити такі:

значна частка відкритих акціонерних товариств серед інших форм акціонерної власності;

акумулювання значної частини капіталу в руках працівників і менеджерів приватизованих підприємств на перших етапах приватизації;

перманентний процес перерозподілу власності, який супроводжується зміцненням корпоративного контролю, а часто і його перехопленням;

наявність у держави пакетів акцій, що, як правило, за величиною не поступаються контрольному і блокуючому пакетам.

Крім приватизації, на формування вітчизняного корпоративного сектора впливали й інші процеси, такі як:

початкове формування нового бізнесу у форматі відкритих і закритих акціонерних товариств;

злиття, приєднання, поділ, виділення і перетворення приватних підприємств.

До кінця XX в. відбулося значне зростання розвитку акціонерної форми організації і, зокрема, формування відкритих акціонерних товариств - корпорацій, акціонерами (власниками) яких ставало велике число приватних осіб і компаній (до сотень тисяч). На сьогоднішній день існує декілька основних точок зору на визначення терміна «корпорація», які хоч і близькі за змістом, але роблять упор на різні характерні, притаманні корпораціям риси.

Зарубіжні економісти, такі як С. Фішер, Р. Дорнбуш, Р. Шмалензи, стверджують, що «корпорація

- організація, що займається на законних підставах певними видами діяльності. Власники корпорації несуть відповідальність тільки за свої вкладення в дану корпорацію, навіть якщо їх недостатньо для покриття збитків, які вона терпить» [1].

За словами М. Хаммера, сьогодні «корпорація являє собою щось більше, ніж сукупність процесів, більше, ніж набір продуктів і послуг, і навіть щось більше, ніж асоціація трудящих людей, вона є також людським співтовариством» [6].

У «Великому економічному словнику» зазначено: корпорація (від латинського *corporation* - об'єднання, співтовариство) - сукупність осіб, що об'єдналися для досягнення загальних цілей, здійснення спільної діяльності і утворюють самостійний суб'єкт права - юридична особа [1].

У США під корпорацією розуміється форма організації підприємницької діяльності, що передбачає часткову власність, юридичний статус і зосередження функцій управління в руках верхнього ешелону професійних управляючих (менеджерів), які працюють за наймом [5].

Корпорація - це юридична особа, основною метою якої є отримання прибутку, статутний капітал якого поділений на частки (акції), що засвідчують зобов'язальні права його учасників (акціонерів) стосовно до юридичної особи, які об'єднуються на основі укладеного між ними цивільно-правового договору, що не відповідають за зобов'язаннями юридичної особи, приймаючи ризик збитків, пов'язаних з його діяльністю, в межах вартості належних їм часток (акцій). На думку автора, це визначення корпорації є найбільш повним і відображає суть корпорації.

До теперішнього часу в основоположних нормативних актах України (Цивільний кодекс України) відсутня така організаційно-правова форма, як «корпорація». Українським аналогом корпорації є відкрите акціонерне товариство - це товариство, статутний капітал якого розділений на певне число акцій; учасники акціонерного товариства (акціонери) не відповідають за його зобов'язаннями і несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю товариства, у межах вартості належних їм акцій, причому його учасники можуть відчужувати належні їм акції без згоди інших акціонерів і саме суспільство вправі проводити відкриту підписку на випущені їм акції та їх продаж. Відкрите акціонерне товариство зобов'язане щорічно публікувати для загального відома річний звіт, бухгалтерський баланс, рахунок прибутків і збитків.

Явно, що переваги відкритого акціонерного товариства полягають у широких можливостях залучення додаткового капіталу, організації професійного управління, причому акціонери несуть лише обмежену відповідальність за господарську діяльність. До недоліків даної форми організації можна віднести: громіздкість управління, низьку оперативність управління і однозначну прихильність до монополізації. Незважаючи на недоліки, форма акціонерного

товариства є практично єдиною для організації великих компаній і, відповідно, відіграє найважливішу роль в сучасній економіці.

В даний час корпорація виступає невід'ємним елементом економіки багатьох країн. Отже, наявність належного рівня корпоративного управління є особливо важливим питанням. Становлення практики корпоративного управління обумовлено наступними економічними, організаційними та правовими причинами: посилення конкурентної боротьби за ринки та джерела фінансування, відокремлення фондового ринку від ринку позикових капіталів, глобалізація інвестиційних процесів, подальша глобалізація економічних відносин, підвищення прозорості інформації, уніфікація принципів управління та інтернаціоналізація правового регулювання, впровадження принципів корпоративної соціальної відповідальності та ін.

Термін «корпоративне управління» (corporate governance) за твердженням Дж. Кея і А. Сілбертона, виник в середині 70-х рр. XX ст. і має в літературі неоднозначні трактування. Наприклад, Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) дає наступне визначення: «Корпоративне управління являє собою систему, за допомогою якої здійснюються управління та контроль за діяльністю підприємницьких організацій. Його структура визначає права та обов'язки осіб, які входять в корпорацію, наприклад, членів рад директорів, менеджерів, акціонерів та інших зацікавлених осіб, і встановлює правила та порядок прийняття рішень у справах корпорації. Корпоративне управління також забезпечує структуру, на основі якої встановлюються цілі і завдання діяльності компанії та визначаються шляхи і засоби їх досягнення і контролюється діяльність компанії»[1].

Згідно з Кодексом корпоративного управління Нідерландів поняття корпоративного управління включає в себе менеджмент і владу, відповідальність і вплив, звітність і контроль. Кодекс Кедбері (Великобританія) визначає корпоративне управління як систему, за допомогою якої компанії управляються і контролюються. Німецький Кодекс корпоративного управління визначає корпоративне управління як сукупність норм, що здійснюють регулювання управління та нагляд за діяльністю організації [4].

Найбільш повним визначенням терміна «корпоративне управління», на наш погляд, є наступне: корпоративне управління - це система взаємовідносин між власниками, радою директорів, керуючим персоналом та іншими зацікавленими особами, в якій внутрішні і зовнішні механізми управління комплементарні і взаємозамінні і мають спрямованість на оптимізацію структури корпоративних відносин, об'єднаних цілями створення справедливого балансу інтересів власників, підвищення ефективності інвестиційного процесу та реалізацією максимально можливого зростання вартості компанії.

Досить часто в літературі зустрічається думка, в якій стверджується, що корпоративне управління і корпоративний менеджмент - це одне і те ж. Однак, на нашу думку, це невірно. По-перше, корпоративний менеджмент намагається охопити всі аспекти саме господарської діяльності компанії, що по суті є неосяжної тематикою. По-друге, корпоративне управління має відношення до питань влади в компанії. Сам термін «корпоративне управління» походить від двох англійських слів: *corporate* - корпорація, об'єднання, і *governance* - влада, що визначає його як систему взаємодії ради директорів, менеджерів компанії, акціонерів та інших зацікавлених осіб, за допомогою якої відбувається реалізація прав акціонерів, а також механізмів організації контролю діяльності керівництва організації і вирішення конфліктів з іншими групами впливу, або, іншими словами, «організація та реалізація влади в компанії».

Великою мірою XX ст. надав середу розвитку сектора корпоративної форми управління, і, зокрема, самих корпорацій, як основи економіки більшості держав. І, в першу чергу, це пов'язано з можливістю потужної і конкурентоздатної корпорації утримувати, а часто і завоювати значну частку ринку. Більш того, український уряд робить для цього безпрецедентні кроки, такі як створення державних корпорацій. Корпоративне управління стає основним чинником підвищення і стабілізації конкурентоспроможності країни, обов'язковим елементом економічного і соціального прогресу, що важливо для розвитку економіки в цілому. Необхідно звернути увагу на те, що оцінка рейтинговими агентствами рівня корпоративного управління конкретних організацій призводить до припливу або відтоку інвестицій в країну, де знаходиться дане акціонерне товариство (інвестиційна привабливість країни).

Число інвесторів, готових платити більш високу ціну за акції добре керованих компаній, збільшується з кожним роком. Під добре керованими часто розуміються ті, хто дотримується міжнародних стандартів де-факто корпоративного управління, ті, хто використовує інноваційні методи управління в організації діяльності компанії, ради директорів, забезпечує фінансову прозорість і розкриття інформації в більшому обсязі, ніж це передбачено законодавством країни, в якій розміщена корпорація. Все більше уваги приділяється повазі прав всіх акціонерів і «справедливість» поведінки по відношенню до них незалежно від економічної ситуації на ринку. Поліпшення практики корпоративного управління, впровадження інновацій та особливо системи управління ними може з великою часткою ймовірності підвищити якість прийняття рішень, спрямованих на стратегічне, тактичне або оперативне управління, тим самим підвищуючи ефективність фінансово-господарських операцій. Підвищення якості корпоративного управління веде також до поліпшення системи звітності та відповідальності, знижує ризик шахрайства та зловживань з боку посадових осіб компанії. Ефективна система управлін-

ня повинна сприяти виконанню компанією всіх вимог законодавства. Крім того, від поліпшення корпоративного управління компанії отримують вигоду від зміцнення своєї репутації як усередині країни, так і на міжнародній арені.

Однозначно можна стверджувати, що підвищення ефективності корпоративного управління створює у організації конкурентну перевагу для залучення інвестицій, підвищує якість управління компанією в цілому, збільшує рентабельність і захищає від ворожих поглинань.

Висновки. На жаль, можна стверджувати, що в Україні корпоративне управління не знаходиться на належному рівні. Його докорінне поліпшення повинне ґрунтуватися на всебічному вивченні та впровадженні зарубіжного та вітчизняного досвіду. Приведення національних стандартів корпоративного управління до міжнародних однозначно принесе користь як інтересам держави, так і інтересам корпорацій, оскільки це дозволить виправдовувати очікування інвесторів у підвищенні рівня корпоративного управління, що є об'єктивним чинником залучення інвестицій, наявність якого змушує дотримуватися інтереси корпорацій як держави, так і промислових підприємств.

Л і т е р а т у р а

1. Кокорин Д. И. Инновационная деятельность / И. Д. Кокорин. – М.: Экзамен, 2011. – 576 с.
2. Иноземцев В.Л. За пределами экономического общества: Постиндустриальные теории и постэкономические тенденции в современном мире / В. Л. Иноземцев. – М.: Наука, 2008 – 475 с.
3. Инновационный менеджмент: Учеб. пособие / Под ред. Л.Н. Оголевой. – М.: ИНФРА-М, 2003. – 238 с.
4. Туленков Н. В. Особенности государственного управления в переходном обществе / Н. В. Туленков // Экономика та держава. – 2005. – № 2. – С. 12–14.
5. Шадрин А. Е. Направления и параметры российской административной реформы / А. Е. Шадрин // ПОЛИС. – 2003. – № 4. – С. 59–70.
6. Селиванов В. Людський вимір політики трансформації державного управління в Україні / В. Селиванов // Право України. – 2011. – № 10. – С. 4–10.
7. Горник В. Концепція та система управління інноваційним розвитком промисловості України / В. Горник // Вісник НАДУ. – 2012. – № 4. – С. 168–174.
8. Даций О. Формування моделі інноваційно активних підприємств / О. Даций // Вісник НАДУ. – 2012. – № 4. – С. 174–179.

References

1. Kokorin D. I. Innovatsionnaya deyatelnost / I. D. Kokorin. – М.: Ekzamen, 2011. – 576 s.
2. Inozemtsev V.L. Za predelami ekonomicheskogo obshchestva: Postindustrialnyie teorii i postekonomicheskie

tendentsii v sovremennom mire / V. L. Inozemtsev. – М.: Nauka, 2008 – 475 s.

3. Innovatsionnyiy menedzhment: Ucheb. posobie / Pod red. L.N. Ogolevoy. – М.: INFRA-M, 2003. – 238 s.
4. Tulenkov N. V. Osobennosti gosudarstvennogo upravleniya v perehodnom obschestve / N. V. Tulenkov // Ekonomika ta derzhava. – 2005. – № 2. – С. 12–14.
5. Shadrin A. E. Napravleniya i parametry rossiyskoy administrativnoy reformy / A. E. Shadrin // POLIS. – 2003. – № 4. – С. 59–70.
6. Selivanov V. Lyudskiy vimir politiki transformatsiyi derzhavnogo upravlinnya v Ukraini / V. Selivanov // Pravo Ukraini. – 2011. – № 10. – С. 4–10.
7. Gornik V. Kontsepsiya ta sistema upravlinnya innovatsiyim rozvitkom promislovosti Ukraini / V. Gornik // Visnik NADU. – 2012. – № 4. – С. 168–174.
8. Datsiy O. Formuvannya modeli innovatsiyno aktivnih pidpriemstv / O. Datsiy // Visnik NADU. – 2012. – # 4. – С. 174–179.

Клюс Ю. И. Исторические предпосылки современного состояния корпоративного управления в Украине

В статье рассмотрена история формирования корпоративных отношений, доказана необходимость использования опыта иностранных государств в развитии корпоративного управления; исследовано развитие правовых основ корпоративности; выявлены предпосылки для создания и развития корпоративного сектора в современной Украине; определена необходимость повышения качества корпоративного управления, рассмотрены различия в понятиях корпоративного управления и корпоративного менеджмента

Ключевые слова: корпорация, инновации, развитие, управление, аспекты

Klus Y. Historical background of modern corporate governance in Ukraine

In the article the history of the formation of corporate relations, the necessity of using the experience of foreign countries in the development of corporate governance; studied the development of the legal bases of corporatism; found prerequisites for the establishment and development of the corporate sector in modern Ukraine; identified the need to improve corporate governance, examined the difference in terms of corporate governance and corporate management

Keywords: corporation, innovation, development, management aspects

Клюс Ю. И. - доцент кафедры обліку і аудиту СНУ ім. В. Даля, доц.
klus_control@mail.ru

Рецензент: **Костирко Л.А.**, зав. кафедрою фінансів СНУ ім. В. Даля, д.е.н., професор

Стаття подана 14.01.15